

נעם הארץ

בס"ד

לכבוד שבת קדש – פרשת פנחס תש"ף

וזהב הארץ ההיא טוב – זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות – נכתב ע"י חגי צמיר

בְּכַהֲנֵינוּ וּשְׂמוּאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ. אך אם נתבונן היטב יש הבדל בין מנהיגות משה למנהיגות שמואל. אצל משה - וְהָיָה כָּל־מִבְּקֶשׁ ה' יֵצֵא אֶל־אַהֲלֵ מוֹעֵד (שמות פרק לג:ז). ואילו אצל שמואל - וַיִּשְׁפֹּט שְׂמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל יְמֵי חַיָּיו: וְהָלַךְ מִדְּבַר שְׁנָה בְּשָׁנָה וּסְבָב בֵּית־אֵל וְהִגְלִיל וְהַמְצִיפָה וְשָׁפֹט אֶת־יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה: וּתְשַׁבְּתוּ הַרְמָתָה כִּי־שָׁם בֵּיתוֹ (שמואל א ז:טו-יז). אצל משה יש ללכת אל המקור ולבקש, אצל שמואל, הוא "יורד אל העם", הסתובב ביניהם וחזר מידי שנה הביתה כדי למלא מצברים. כי בית זה המקום ממנו אתה שואב את הכוחות לעשות את כל המעשים. בית, הוא לא רק מקור מידע אלא בעיקר מקור לחוויות. חוויות הרושמות את רישומן בנפש ומשאירות חותם המניע למעשים משה המבקש למנות מנהיג שימשיך את דרכו פונה אל הקב"ה ומבקש שיוזיע לו מי ימשיך את מנהיגותו. יִפְקֹד ה' אֱלֹהֵי הַרוּחֹת לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הָעֵדָה:

חז"ל אומרים כי משה לא רק ביקש מנהיג שימשיך אותו אלא ביקש שבניו ימשיכו את מנהיגותו. רש"י שמביא את דברי חז"ל אומר: **כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו אמר הגיע שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי.** פירוש פנים יפות מרחיב ואומר: **ולפי פשוטו יש לפרש מ"ש אלהי הרוחות לכל בשר, פירוש שבידך להשרות רוח הקודש על כל בשר כי ידע משה שאין בניו הגונים למלוך על ישראל, אלא כיון שאתה בכחך להשרות רוח הקודש על כל בשר כמו כן יכול להשרות על בניו בניו של משה אינן ראויים ומשה יודע את זה. אך מדוע בניו לא ראויים? מה פגם יש בהם?**

האבן עזרא ופרשנים אחרים מציעים דבר מענין. לשיטתם, בדיון על "אין מוקדם ונאוחר בתורה", יתרו הגיע להר סיני אחרי מתן תורה. מה שאומר שבניו של משה לא היו במעמד הר סיני. הם לא חוו את החוויה הגדולה והמרעישת, מחזה אשר לא ראו אבותיך ואבות אבותיך. וניתן לשאול, ומה בכך? הרי היו ילדים קטנים, ובודאי לא היו לומדים תורה במעמד הר סיני. אלא יש לומר שחסרה להם החוויה. החוויה הטובעת בנפש את הרושם הגדול. יראת ה' הנלמדת, לא מתוך התוכן של התורה, אלא מתוך השותפות של ה"ביחד", במעמד הגדול והמרשים. חוויה זו היתה חסרה להם. יהושע לעומת זאת חווה את החוויה, ולא עוד אלא שישב מידי יום וחווה את נוכחותו של משה, וקרינת אור פניו. מנהיג הוא לא רק מי שגדל בבית אבא מנהיג. מנהיג הוא זה שיוזע

פרשת פנחס היא פרשה של מעבר, מהנהגת המדבר להנהגת ארץ ישראל. עם ישראל עבר ממצב בו איש אינו נדרש לדאוג לעצמו - אוכל משמים (מן ושלו), מים מבאר מרים, ענני כבוד מפלטים ומיישרים את הדרך, למצב בו צריך להכין את הדברים בעצמם. ה' יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרֹשׁוּן דְרוֹש חסידי דורש על פסוק זה - ה' יתן לכם לחם אם אתם תחרשו. לצורך משימות חדשות אלה צריך מנהיגות אחרת, מנהיגות חדשה, ופרשתנו עוסקת בין השאר במנהיגות ההולכת ומתגבשת.

פנחס ובנות צלפחד שמגלים לנו כי כדי להוביל מהלכים, צריך התלהבות, צריך דחף פנימי, צריך ליזום ולא לחכות למן שירד משמים וענני כבוד. מצב זה, של ליזום ולא לחכות, אינו מוכר לבני ישראל ולכן בשני המקרים נאלץ הקב"ה להתערב ולהודיע כי מה שעשו הוא הדבר הנכון. כדי להוביל מהלכים צריך את האמונה והבטחון הפנימיים שזה אכן המעשה הנכון. גם אם לעומדים מהצד נראה כי מדובר כאן במעשה הנוגד את המצב הטבעי והנורמלי.

מנהיגות רגילה, במיוחד בעולם הקדום, היא מנהיגות העוברת מאב לבן. סמכות האב ויכולותיו ישפיעו על מינוי הבן למנהיג. גם כאן באה התורה ללמד אותנו כי מעשיו של האדם הם שיקבעו את יכולותיו ומעשיו ולא הייחוס המשפחתי שלו. לא המעשים הטובים וגם לא הרעים של האב ישפיעו על בחירת הבן לתפקיד. בפרשתנו שתי דוגמאות לכך. האחת - אב שחטא ונהג שלא כשורה ובניו זוכים לכבוד והנהגה, והשניה - אב שפועל רק טוב ובניו אינם זוכים למנהיגות ושררה.

בפרשת קרח מספרת לנו התורה על קרח ומחלוקתו עם משה. וכבר המדרש תמה על קרח שבחר ללכת בדרך זו. **וקרח שפיקח היה מה ראה לעשות שמות זו? אלא עינו הטעתו. ראה שלשלת גדולה עומדת ממנו, שמואל שעקול כמשה ואהרן, ועשרים וארבע משמרות עומדות מבניו, שכולן מתנבאין ברוח הקודש...** אמר: אפשר הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני, ואני אובד? ולא ראה יפה, לפי שבניו עומדין בתשובה ויוצאין מהן, (מדרש תנחומא (בבב) פרשת קרח סימן יב). קרח טעה כי ראה ששמואל יוצא ממנו.

אנו למדים מכאן שיתכן שמצב ישתנה לחלוטין בעקבות מעשה. קרח עצמו יאבד, אך בניו יינצלו בזכות מעשה שיעשו - יתחרטו וישנו את דרכיהם. מעשה זה הוביל לכך שמהם יצא שמואל שהושווה למשה ואהרן. מִשָּׁה וְאַהֲרֹן

הדף מוקדש לע"נ אבי מורי יעקב עוזיאל עמיצור ז"ל

לרדת אל העם, לחוות את החוויה, ומתוך הנפש שהוטבעה בחותם החוויה להנהיג את העם בדרך ה'.

=====
לפני 100 שנים, ממש בשבוע זה, ט"ו תמוז תר"פ החלה הנהגה חדשה בארץ ישראל. בתאריך זה הגיע לארץ הרברט סמואל – הנציב העליון הבריטי הראשון. המינוי נתפס כחוויה מכוננת בתהליך שיבת עם ישראל לארצו. ואחת החוויות הראשונות שחווי יהודי א"י היתה כאשר בשבת "נחמו" – כחודש לאחר הגעתו לארץ, הגיע הרברט סמואל לבית כנסת החורבה והתכבד בברכות ההפטרה. הרברט סמואל השאיר חותם על הארץ בתחומים רבים. בין היתר בפיתוחה של העיר טבריה.

בתחילת המאה ה-20 רכשה יק"א מעל 100,000 דונם של אדמה בין נצרת וטבריה לצורך התיישבות יהודית. בין השאר נרכש גם השטח של קריית שמואל, הנמצא מצפון לעיר העתיקה של טבריה. בשנים אלו נתנה רשות לבנות מחוץ לחומות העיר העתיקה ובעקבות זאת נעשו ניסיונות להקים שכונה על אדמות יק"א מצפון לעיר והוכנה תוכנית לשכונה על ידי האדריכל קנטור. תוכניות אלו הוקפאו במהלך מלחמת העולם הראשונה. ב-27 בפברואר 1919 נוסדה חברה שמטרתה הייתה להקים שכונה על אדמות יק"א. האגודה שמה לה למטרה להקים שכונה עברית חדשה מודרנית בעיר טבריה. ומכיוון שהמודל להקמת שכונה כזו היתה תל אביב היא "אחוזת בית", בחרו חברי האגודה לקרוא לה בשם זה.

ב-1920 נבחר ברוך בן-טובים, מנהל סניף אפ"ק בטבריה וחבר מועצת העיר, ליו"ר החברה. תוכנית לשכונה הוכנה על ידי קנטור, אך המתיישבים שלא היו מרוצים מהתוכנית, פנו במאי 1920 להנהלת המשרד הארצישראלי בבקשה למנות אדריכל אחר. ארתור רופין מנהל המשרד הארץ ישראלי הציע את הפרופ' פטריק גדס שהכין תוכנית חלופית, יחד עם יוסף טישלר. בהמשך החליף יהושע סלנט את גדס וטישלר. בסוף שנת 1920 דווח שמדידות השטח עומדות להסתיים וכי תתקיים הגרלת מגרשים בין המתיישבים. בשטח השכונה הוקצה מגרש גדול לצורך בית החולים על שם שוויצר. אולם הבנייה התעכבה בגלל שלרוכשי המגרשים לא היה כסף לבנות מגרשים ולא היו הלוואות זמינות לבנייה. ב-31 ביולי 1922 הודיע הנציב העליון סר הרברט סמואל במכתב לבן-טובים על הסכמתו לקריאת השכונה של שמו, "קריית שמואל". ב-26 בנובמבר

1922 התקיים טקס הנחת אבן הפינה לשכונה, במעמד הנציב העליון ורעייתו. התוכנית כללה בנייה של 197 בתי מגורים על מגרשים של 1.5 דונם, בית עם, בית מרחץ, בית כנסת, בית חולים אזור מסחרי ושוק. בדצמבר 1922 החליטה החברה על סלילת כבישי השכונה בעבודה עברית, ובשכונה נבנתה שדירה במתכונת שדירות רוטשילד בתל אביב. שכונת גנים מודרנית ובמרכז שדירה, היום רח' הרצל. בחלקה העליון של השדירה נבנה בית כנסת - היום בית הכנסת של הרב דב קוק (ומולו בית ספר (היום בי"ס ארליך). ביוני 1923 הושלם הרישום בטאבו של שטח השכונה. השכונה היתה השכונה המודרנית המובילה בטבריה בתקופת המנדט ובתחומיה נבנה בית מלון 'אליזבטה' (היום מלון גינוסר) על ידי אפרים פיינגולד, ובסמוך אליו הוקם בית הקולנוע הראשון בעיר טבריה.

כחלק מפיתוח השכונה הוחל כבר בשנת 1923 בסידורים לאספקת חשמל. בנובמבר 1924 הוחל בהקמת תחנת חשמל בדרום השכונה – היום משרדי חברת החשמל. מה שהביא לכך שהייתה מהשכונות הראשונות שנהנו מחשמל. בתחומי השכונה הוקם בית חולים שוויצר, בית החולים היהודי שהוקם בנוסף לבית החולים הסקוטי שפעל בעיר.

קריית שמואל התפרסמה בעקבות הטבח שהתרחש ב-2 אוקטובר 1938 (ז' תשרי תרצ"ט). בשכונה התגוררו 2,000 תושבים, כשמתוכם רק 36 חברי הגנה פעילים. בליל ההתקפה היו בשכונה רק 15 מגינים. כוחות פלוגות הלילה של אורד וינגייט היו עסוקות בפעולות בגליל התחתון.

עם רדת הלילה נחסמו הדרכים המובילות לטבריה. בשעה 21:00 החלו לירות על העיר מכל עבריה, ובו בעת חדרה לעיר קבוצה של כ-70 ערבים מכיוון צפון-מזרח. הקבוצה שחדרה לשכונת קריית שמואל לא נתקלה בשום הפרעה. הם פרצו לבתים, טבחו בתושבים ושרפו את המבנים. בבית אחד נרצחו אם וחמשת ילדיה, ובבית אחר נרצחה משפחה של ארבע נפשות. בית הכנסת הועלה באש ושָׁמְשׁו נרצח ליד ספר התורה. האירוע כולו נמשך כארבעים דקות ובסיומו יצאו הפורעים מהשכונה ללא התנגדות.

גופות הנטבחים חוללו ללא היכר, ונקברו בקבר אחים בבית העלמין בטבריה. הכיכר שבקצה רח' הרצל נקראת כיכר הי"ט, ואבן מאבני שביל הסנהדרין, העובר במקום, מספרת את סיפור הטבח. בהם 11 ילדים. ההולך בשביל הסנהדרין נחשף לסיפורי עברה של הארץ – מוזמנים כולם להצטרף להליכה על השביל בהדרכת חגי עמיצור

בברכת שבת שלום ומבורך – חגי עמיצור

<https://lp.vp4.me/fw3x>

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור

לטיולים והרצאות לטייל בעיניים יהודיות' בהדרכת ד"ר חגי עמיצור. טלפון: 054-9938399 דוא"ל: office@noam-haaretz.com